

מסורת הש"ס

- (א) [לעיל קמ"ד:]
- (ב) [כריתות כ"א:] (ג) [ל"ז]
- ד [מ"ן] (ד) [פסחים פ"ג, א:]
- (ה) [ש"ס פ"ג מ"א, א:] (ו) [ש"ס, א:] [לעיל ט"ז:]

תורה אור הש"ס

1. וכל הולך על פפיו ככל הדין הולך על ארבע טמאים הם לכם כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב: והשוא את נבלתם יבטל בגדיו וטמא עד הערב טמאים הפה לוקם: ויקרא י"א, כ"ו, כ"ח

גליון הש"ס

גמ' וקולית השריץ: לאו דוקא דהא שרץ טמא כדעשה אלא דיעק פירכה מנבלה ושרץ דנקט אשניות לנשואי הוה: רמב"ן מידושי פ"ג דף דף ד"ה ד"ה א"ר אומיא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה א"ר וכו' לא מטמי משום אכיל: (ב) ד"ה טמא וכו' בבעלי חיים: (א) תוס' ד"ה נוגע וכו' לא אינטרין ליה למתני:

מוסף רש"י

שימוש נותר. שנתר כהן מוח חוק למנו ותימטוהו העלמות הללו, מטמאין את הידים, כותר עלמו שגורו חכמים שיטתא את הידים (פסחים פ"ג, ב"ס). כדממארמין כתי (שמות ל) כפיסיה (ש"ס).

וקולית המוקדשים. במסכת פסחים (דף ק"ב:) תנן הפגול והנוטר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועללי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעלמות ששימשו נותר: נבלה אין עלמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא י"א) בנבלתה ולא בעלמותה וכן שרץ הלכך

קטומים טהורים אף מלטמא במשא וכו"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע"ג דשומר מכניס ומוליא טומאה ה"מ דצבר שאפשר ליגע בטומאה עלמה ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא אכל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עלמה אין שומר מטמא: **נקיטם כל שוא.** אפילו חמוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או וקנו והרי הוא מטמא כדקלוקמן [קמ"ו:]

גמ' ואי דליכא כוים מוח מצפנים טומאה בוקעת ועולה. קוביא היא אמאי אין מטמא בזהל הרי אין לה חלל טפה וקיימא לן בצרכות (דף י"ט:) כל חלל שאין בו טפה אינו חוץ בפני המת: ואי קסבר מוח מצפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח האויל ובמחזור לוי סוף המוח לזה שהרי פעמיה שהמוח כולו כלה וחוזר ועיי המת גלל הבשר מלמעלה א"כ בלא צער ובלא מוח חשיב אבר כל עלם חלול ותנן [אהלות פ"א מ"ו] האצרים אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המת ופחות מכעדשה מן השרץ: **קסבר אין מוח מצפנים מעלה ארוכה.** לבשר מבחוץ והכל האויל וליכא צער אין סופו והעלות ארוכה כתיב ולא אבר מיקרי: א"ה **במוקדשין אמאי טמאים.** הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות מכוית: **כי נקבו אמאי טמאין.** הוה אמרת דאין שומרין מלטרפין לטומאה חמורה: **רישא.** דקולית המת: **דליכא כוים.** לפיכך אין מטמא בזהל: **סיפא.** מוקדשים ושרץ ונבלה: **דליכא כוים.** לפיכך גבי מוקדשין איכא טשיעור נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא: **ומאי קמ"ל.** כיון דרישא ליכא כוית וזאכתי לא אשמעינן דעלם כשעורה מטמא בנגע ולא בזהל וכוית מן הנבלה מטמא: **מילי מיני.** כל דבר שאשנה טמאנו אשמעינן טמאנו בכל חד חד ומד מה שהראה זה לא הראה זה: **רישא.** אשמעינן מדלל טימא בזהל על כרחיך שמעת מינה דמוח מצפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה בין אית ביה בין לית ביה טמא: **מילתא היא.** כמות עלמו ואינטרין לאשמעינן דכי הוא כדכר מרי משום דבפסחים (דף ק"ב:) לא תנן אלא הפגול והנוטר אבל שמושו לא תנן ואשמעינן מתניתין דמשום דשימשו כוית נותר מטמא אפי' כשהיא סתומה ולא נגע במוח טמא משום עלם

אזני אומר לעולם מוח מעלה ארוכה. דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (ה) לא נגע דעכשי שיי' בה לרועה שלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה לא צער ולא מוח דמוח שהיה עתיד לצא מצפנים מעלה ארוכה וכיון דלרועה (ו) בעלי חיים מעלה ארוכה שהתא נמי אבר הוא ולא צעי שיעור: **לרעה.** סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אס' מטול ממנו לרועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואס' תקליפנו לארכו ותשייר לכו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דליכא כוית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כוית הויה מטמא בזהל דמוח מצפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואויל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עלם גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתומה מתיבש: **המסקשה.** יבש ונעקר בתוך החלל יודוהו לא מעלה ארוכה: **גבי מס.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא בזהל דהא בלא חשיבות אבר הוה איכא שיעור וסתומה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמושו נותר: **נבלה כיון דמתקשה הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא שהתא גרע מקולית שיש בה כעדשה מוח לח דהוה מעלה ארוכה הוא: אף אן נמי סיניא. דקרי למאהיל נוגע:

העור והרוטב פרק תשיעי חולין

קבה.

נוגע אין מאהיל א"ה. וא"ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום דלא קמני לה הא לא קמני נמי משא אע"ג דעלם כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אכטריך (ו) למתני אבל אכל הוה ליה למתני כיון דאין עלם מטמא בזהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע"ג דלא הוה אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אכל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ צמאי דהוה למתנייה ואס' תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעמין ושמת לא מסתבר ליה לאוקומה כרי יוסי: **ו"א"י מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ.** פירש הקוטרוס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלל דמדנקט קולית משמע דמריי דליכא מוח קמת: **א"ה הכי מוקדשים בו.** פירוש ששלמא אי איירי דליכא כוית א"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קמ"ב.) נותר בצניעה דכל חד איירי שיעור ידיה אלא כיון דצמת איירי דליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמרי קמ"ל רב מרי ממתנייה הוה ועוד דצפ' כיצד לולין (ש"ס דף פ"ג.) מיימי סייעתא לרב מרי ודחי לה ליימי הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמעינן עלמות שמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשויו כלום ומתני' איכא לאוקומי דליכא איתמי כוית ומ"מ חדש הוא דליכא שיעור נותר צולם ובפסחים דבעי למתני מעלמות פסח דקאמר אלא לאו דלית ביה מוח היינו שהיה בה מוח כבר דעכשויו לא קאמר דפשיטא דעטוין שרפה משום מוח: **הכא במאי עסקינן בששיפה.** דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח לא מטמא בזהל דליכא שיעור ולא הוה נמי אבר לאשמעינן דשיפה אינו מטמא בזהל:

אוקולית המוקדשין הנוגע בהן בין בתומים בין נקובים טמא קולית נבלה וקולית השריץ הנוגע בהם בתומים טהורים נקובים כל שהוא מטמא במגע מנין שאף במשא ת"ל הנוגע והנושא (ה) את שבא לכלל נוגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא: **גמ' נוגע אין אבל מאהיל לא היכי דמי אי דאיכא כוית בשר באהל נמי ליטמא דליכא כוית בשר ואי דאיכא כוית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה באהל נמי ליטמא דליכא כוית מוח בפנים ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעליא היא באהל נמי ליטמא אמר רב יהודה בריה דרבי חייה זאת אומרת מוח בפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ במאי אוקימתא דליכא כוית אי הכי במוקדשים אמאי מטמא ותו קולית נבלה וקולית השריץ כי ניקבו אמאי מטמא הא לא קשיא רישא דליכא כוית סיפא דאיכא כוית ומאי קמ"ל מילי מילי קא משמע לן רישא קמ"ל דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ (ו) מוקדשין מאי קמ"ל שימוש נותר מילתא היא דאמר (א) מרי בר אבהו אמר רבי יצחק (ב) עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הוואיל ונעשה בהם לרבר האסור נבלה אע"ג דאיכא כוית ניקבה אין לא ניקבה לא אביי אמר לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ והכא במאי עסקינן בששיפה וכדרבי אלעזר דא"ר אלעזר קולית ששפה לארכה טמאה לרחבה טהורה וסימניך דיקלא ורבי יוחנן אמר לעולם דאיכא כוית ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ ומאי נוגע דקתני מאהיל ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ קולית נבלה וקולית השריץ כי לא נקבו אמאי טהורים אמר רבי בנימין בר גידל אמר ר' יוחנן יהכא במאי עסקינן כגון דאיכא כוית מוח המתקשקש גבי מת טומאה בוקעת ועולה נבלה כיון דמתקשקש הוא ניקבה אין לא ניקבה לא א"ר אבין ואיתמא ר' יוסי בר אבין אף אן נמי תנינא (ה) הנוגע הבחצי זית ומאהיל על חצי זית או חצי זית מאהיל עליו טמא אי אמרת בשלמא חד שמא הוא משו"ה מצטרף אלא אי אמרת תרי שמי ניגהו מי מצטרף (ו) והתנן יזה הכלל כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא 'אבל הנוגע**

שימש את הנוטר: **לא ינקבה לא.** דבעינן אפשר ליגע כדמתי טעמא בזהל לקמן [קמ"ו:] **ומתניתין ששפה נסרה במגל או צסקין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (ה) לא נגע דעכשי שיי' בה לרועה שלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה לא צער ולא מוח דמוח שהיה עתיד לצא מצפנים מעלה ארוכה וכיון דלרועה (ו) בעלי חיים מעלה ארוכה שהתא נמי אבר הוא ולא צעי שיעור: **לרעה.** סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אס' מטול ממנו לרועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואס' תקליפנו לארכו ותשייר לכו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דליכא כוית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כוית הויה מטמא בזהל דמוח מצפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואויל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עלם גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתומה מתיבש: **המסקשה.** יבש ונעקר בתוך החלל יודוהו לא מעלה ארוכה מטמא בזהל דהא בלא חשיבות אבר הוה איכא שיעור וסתומה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמושו נותר: **נבלה כיון דמתקשה הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא שהתא גרע מקולית שיש בה כעדשה מוח לח דהוה מעלה ארוכה הוא: אף אן נמי סיניא. דקרי למאהיל נוגע:**

הנוגע

עין משפט נר מצוה

נא מ"מ פ"ח מהלכות אבות הטומאות הל' ד: גב ב מ"מ פ"א שם הל' ד: גב ג ד מ"מ פ"ב מהל' טומאת מת הל' ה ופ"ב מהל' אבות הטומאות הל' יא ופ"ד הלכה ט: ה ו ד מ"מ פ"ד מהל' טומאת מת הל' יד:

שיטה מקובצת

אין מוקדשין קמיל שימוש: [ח] חלול ותנן בנהר פ' יוצא דופן ודף נדף מן [ו] האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת ופחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה: אכא שמוש נותר ורבי שרץ ונבלה איכא שיעור: [ז] ליכא כוית וכו' אכתי לא שמעינן: [ח] מילי מילי כל דבר דובר ששנה במשנתנו ואשמעינן טעמא בכל חד מה: [ו] בין לית ביה הוה מטמא: [ז] דמשום דשמשה כוית נותר מטמא: [ח] לא מטמא משום אבר ובמוקדשין: [ט] ובעקר בתוך החלל דהוה לא מעלה: [י] דקתני קולית המת וקתני:

(א) צמת הוא ששנה בזהלות (פ"א מ"ו) אבל מיימי לה גס צמה שס ומעלה (דף י"ז).